

Ohje roturisteytysten käytännön toteutuksesta ja seurantaraportista

Kennelliiton hallituksen 22.11.2013 hyväksymä. Voimassa 1.1.2014 alkaen.

Päivitykset: hallitus 22.11.2019, voimaan 1.1.2020.

Roturisteytyslakemus

Roturisteytyslakemuksessa tulee esittää risteytyksen tavoitteet sekä risteytykseen valittujen koirien ominaisuudet. Lisäksi annetaan suuntaviivoja tulevien risteytyspentujen jalostuskäytöstä.

Tavoitteet: mitä omasta rodusta puuttuu eli miksi risteytetään?

- Käyttöominaisuuksien lisääminen tai palauttaminen
- Rotukohtaisten perinnöllisten sairauksien, käyttäytymisongelmien ja/tai lisääntymisongelmien vähentäminen
- Normaalin alleelin tuominen rotuun, kun rotuun on fiksoitunut jokin ongelma-alleeli
- Liioitellun ulkomuodon tervehtyttäminen
- Rodun koirien yleisen elinvoiman nostaminen perinnöllistä vaihtelua lisäämällä (immunologisten sairauksien riskin vähentäminen)

Risteytysohjelmat ovat ensisijaisesti tarkoitettu roduille, joissa ei ole tarpeeksi perinnöllistä vaihtelua tärkeiden, koiran hyvinvointiin vaikuttavien ominaisuuksien jalostamiseksi.

Hakemukseen sisällytetään vapaamuotoinen analyysi oman rodun tilasta ja risteytystarpeesta Suomessa ja kansainvälisesti. Analyysinä tai sen pohjana kotimaisen kannan osalta voidaan käyttää rodun jalostuksen tavoiteohjelmaa.

Mihin rotuun risteytetään?

”Miksi risteytetään?” –kysymys auttaa myös rodun valinnassa:

- Rotu, jossa on sitä ominaisuutta mitä omasta rodusta puuttuu
- Jos halutaan vain lisätä perinnöllistä vaihtelua, valitaan jokin mahdollisimman terve, ongelmaton, samankaltainen rotu
- Vieraalla rodulla ei pitäisi olla samoja perinnöllisiä ongelmia yhtä yleisenä kuin omalla rodulla
- Mielellään käyttöominaisuuksiltaan/käyttäytymiseltään samanlainen kuin oma rotu tai sitten hyvin neutraali seurakoiramainen rotu, jossa ei esiinny mitään vahvoja käyttäytymisen ääripiirteitä

Hakemuksessa kerrotaan mikä/mitkä rodut risteytykseen on valittu ja miksi. Lisäksi käydään läpi mitä terveydellisiä tai muita riskejä kyseisessä vieraassa rodussa voi risteytystä ajatellen olla.

Mitkä yksilöt valitaan?

- Yksilöt, jotka parhaiten vastaavat kysymykseen ”Millaisia koiria halutaan?”
- Yksilöt, joilla on tarpeeksi ikää omien sekä lähisuvun perinnöllisten sairauksien toteamiseen
- Kummallakin yhdistelmän osapuolella on hyvä olla kunnan jälkeläisnäyttöä
- Ehdottoman terveet ja käyttäytymiseltään ongelmattomat yksilöt, jotka täyttävät oman rodun JTO:ssa annetut suositukset jalostuskoirille.

- Esitettävä arvio siitä, miltä osin risteytysjälkeläisten tärkeimmät perinnölliset ominaisuudet (käyttäytyminen ja terveys) ovat ennustettavissa.

Hakemuksessa yksilöidään risteytyksessä käytettävät koirat, joista voidaan antaa muutamia eri vaihtoehtoja. Yksilöiden terveydestä, käyttäytymisestä, rakenteesta ja käyttöominaisuuksista annetaan olemassa olevat tiedot: viralliset terveys-, koe- ja näyttelytulokset, jalostustarkastustulokset sekä koiran omistajilta, rotuyhdistyksestä ja muilta harrastajilta saatu tieto. Näyttelytuloksista huomioidaan varsinkin rakenteen toiminnallisuuden arvio sekä käyttäytymisarviot. Hakemuksessa tuodaan esiin myös osa-alueet, joista ei ole saatavilla tietoa.

Kuinka monta risteytyspentuetta tarvitaan?

Risteytysten lukumäärä riippuu oman rodun tilanteesta ja risteytyksen tavoitteista, ja voi tarkentua vasta matkan varrella. Esitetään kuitenkin jonkinlainen laskelma yhdistelmien määristä suhteessa populaation kokoon.

Risteytyspentujen jalostuskäyttö

Ensimmäisen sukupolven (F1) risteytyskoirat rekisteröidään Kennelliiton EJ-rekisteriin. Kun koirilla on Kennelliiton yhdessä rotuyhdistyksen kanssa määrittelemät terveys-, käyttäytymis-, rakenne- ja koetulokset, voivat niiden omistajat yhdessä rotujärjestön kanssa anoa Kennelliitolta koirien jalostuskäyttöä tietyssä yhdistelmässä.

Kennelliitto voi päättää myös F2- ja F3-polvien EJ-rekisteröinnistä. Tästä päätetään ensimmäisen seurantaraportin jälkeen. Risteytysjälkeläisten jalostuskäytön kontrollointia tarvitaan varsinkin mittavissa risteytysprojekteissa, joissa risteytyspopulaatiosta tulevaa geenivirtaa on syytä hallita, jotta se ei muodostu kantaan nähden liian suureksi.

Hakemukseen kirjataan risteytyskoirien alustava jatkokäyttösuunnitelma:

- Millaisiin yksilöihin tai sukuihin yhdistämällä ensimmäisen ja tulevien polvien risteytyskoiria on tarkoitus käyttää jalostukseen?
- Pidetäänkö risteytyskoirat ja niiden jälkeläiset vain tietyssä osassa rotua vai onko tarkoitus levittää uusia geenimuotoja tasaisesti koko rotuun?
- Millaisia jälkeläismääriä kultakin risteytyspentueelta halutaan tulevaisuudessa?
- Kuinka montaa koiraa on pentueittain tarkoitus käyttää jalostukseen?

On huomioitava, että ensimmäisessä (F1) polvessa koirilla saattaa esiintyä käyttäytymistä, jota kummallakaan vanhempaisrodulla ei ole. Tämän ei tarvitse olla koirien jalostuskäytön este, elleivät nämä ominaisuudet ole esimerkiksi arkuutta tai vihaisuutta. Käyttäytyminen alkaa yleensä takaisinristeytyksissä vakiintua ennalleen.

Projektisuunnitelma

Isommissa risteytysprojekteissa (kun on tarkoitus tehdä useampia F1-risteytyksiä) rotuyhdistys tekee roturisteytysohjelmasta projektisuunnitelman. Projektiin osallistuvat kasvattajat sitoutuvat allekirjoituksellaan noudattamaan suunnitelmaa. Projekti on rotujärjestön ja rotuyhdistyksen yhdessä hyväksymä ja niiden ohjaama.

Projektisuunnitelman runko:

- Projektin tavoitteet
- Ehdot, joilla koirat siirretään EJ-rekisteristä FI-rekisteriin eli millaisilla kriteereillä rotua ollaan muokkaamassa?

- Käyttäytyminen:
 - o millainen käyttäytyminen on toivottavaa ja millainen ei – mitkä ovat kriteerit risteytysjälkeläisten jalostuskäytölle käyttäytymisen osalta?
 - o mikä merkitys koetuloksilla on yksilöiden valinnassa? Onko rodulla käyttötarkoituksenmukaisia testejä tai taipumuskokeita?
- Terveys:
 - o mitkä tutkimukset vaaditaan projektin jalostusyksilöiltä?
 - o mitä raja-arvoja sovelletaan? Mistä tai minkälaisista asioista ollaan valmiita joustamaan?
- Harrastajien sitoutuneisuus tavoitteisiin ja risteytyksiin
 - o ollaanko risteytyksen tavoitteesta yksimielisiä?
 - o onko riittävän suuri osa kasvattajia projektissa mukana?

Hakemuksen liitteet

- Rodun kotimaan lausunto
- Rotujärjestön lausunto
 - o Jos rotujärjestö on mukana projektissa, tarvitaan projektista rotujärjestön yleiskokouksen päätös
- Projektisuunnitelma, jos kyseessä on laajempi projekti
- Kunkin pentueen osalta kasvattajan vapaamuotoinen sitoumus tutustumisesta projektisuunnitelmaan ja sen noudattamiseen.

Seurantaportti

Risteytyspentueiden seurannassa on tarkoitus selvittää, toteutuivatko tavoitteet, riittivätkö tehdyt risteytysyhdistelmät vai pitäisikö niitä tehdä lisää, ja saatiinko vieraasta rodusta jotain ei-toivottavaa. Näiden selvitysten perusteella mietitään mitä seuraavaksi pitäisi tehdä.

Risteytysjälkeläisiä ja -vanhempia suositellaan seurattaviksi koko niiden elämän ajan. Jatkosuunnitelmat riippuvat siitä mitä ominaisuuksia on karsittava ja mitä vahvistettava. Samalla on varmistettava koko rodun tasolla, ettei mikään sukulinja, ei myöskään risteytyslinja, lisäännä liikaa suhteessa muihin.

Risteytyspentueen osalta kirjataan ylös, oliko tiineydessä tai synnytyksessä jotain erityistä huomioitavaa. Pentuja seurataan ennen luovutusikää ja kirjataan rutiiniasioiden, kuten painon kehityksen, lisäksi ylös kaikki poikkeava pentujen tai emän käyttäytymisessä ja terveydentilassa.

Pentujen omistajia pyydetään kirjaamaan kaikki eläinlääkärikäynnit ja niiden syyt ylös siihen asti, kun koirat täyttävät 8 vuotta sekä täyttämään Kennelliiton terveys- ja käyttäytymiskyselyt koiran ollessa 3-4 -vuotias.

Pennuille tehdään viralliset rodunomaiset terveystarkastukset ja ne pyritään käyttämään luonnetestissä tai MH:ssa.

Ensimmäinen seurantaraportti toimitetaan Kennelliittoon risteytyspentueen täyttäessä kaksi vuotta. Raportissa ilmoitetaan tiedot syntyneiden pentujen määrästä, pentukuolleisuudesta sekä ilmenneistä sairauksista.

Kennelliitto kutsuu pennut jalostustarkastukseen niiden täytettyä viisi vuotta. Samalla kasvattaja tai rotuyhdistys raportoi pentujen terveydentilasta.

Kuolinsyyt ja -päivämäärät tallennetaan Kennelliiton Jalostustietojärjestelmään.